

Спис О. А.

<https://orcid.org/0000-0001-9439-8512>

Національний транспортний університет

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛЕКСИКИ В ПЕРІОД СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Російсько-українська війна, розпочата у 2014 році та особливо загострена повномасштабним вторгненням у 2022 році, є не лише військовим, але й екзистенційним та лінгвокультурним конфліктом. Дане дослідження присвячене всебічному аналізу змін в українській лексичній системі, що відбуваються під безпосереднім впливом бойових дій, воєнно-політичної риторики та суспільної мобілізації. Вивчається інтенсивне оновлення словникового складу через активне утворення неологізмів (зокрема, okazionalizmів), запозичення військової термінології (мілітарний вокабуляр) та семантичну трансформацію вже наявних лексем (наприклад, «бавовна», «приліт»). Проаналізовано низку ініціомовних слів, які стали активними у мові масмедіа або набули нових значень. Відстежено динамічні процеси «орозмовлення», що проявляються через сленгові слова-паролі та розмовні неологізми-дієслова. Виокремлено лексику, що використовується для позначення ворога, а також проаналізовано інвективні висловлювання. Ці елементи відіграють об'єднавчу роль для українського суспільства, ставши під впливом позамовних чинників своєрідними символами періоду російсько-української війни.

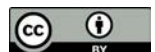
Особлива увага приділяється формуванню військового сленгу та жаргону, які відображають специфічний досвід, емоційний стан та гумористичне осмислення травматичних подій. Аналіз проводиться з позицій когнітивної лінгвістики (зміна концептуальних метафор) та соціолінгвістики (функціонування мови в умовах екстремальної соціальної напруги). Результати дослідження засвідчують посилення національної ідентифікації через мову, її деколонізацію та потужну потенційну зброю інформаційної війни, підкреслюючи життєздатність та динамізм української мови. Сучасний етап розвитку української лексики характеризується відкритістю до інновацій і водночас тенденцією до унормування та кодифікації нових мовних явищ. Війна виступає каталізатором глибинних лексико-семантичних змін, що відображають трансформації суспільної свідомості та зміцнення мовної ідентичності українців.

Ключові слова: українська лексика, російсько-українська війна, неологізми, семантична трансформація, військовий сленг, лінгвокогнітивістика, деколонізація, мовна ідентичність.

Постановка проблем. В умовах повномасштабної російсько-української війни, що триває з 2014 року, мова функціонує як надчутливий індикатор суспільних, політичних та культурних змін. Вона виступає як інструмент опору, засіб консолідації нації та бойова одиниця в інформаційному просторі. Інтенсивність та драматизм воєнних подій спричинили безпрецедентно швидкі та глибокі зміни в лексико-семантичній системі української мови. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення цих процесів, фіксації нової лексики та виявлення механізмів її утворення і функціонування. Незважаючи на значний інтерес до цієї теми у публіцистиці та поодиноких наукових розвідках, все ж бракує систематизованого, комплексного лінгвістичного аналізу

лексичних інновацій як цілісного феномену військового часу, що охоплював би всі аспекти: від словотвору до когнітивних моделей, які вони відображають. Вивчення цього матеріалу надає можливість зрозуміти, як екстремальні умови впливають на мовну картину світу українців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен мови війни привернув увагу низки вітчизняних науковців. О. Петрів [10] розглянула статус української мови й ставлення до неї, особливості її функцій. О. Подвойська [11] вивчала мову війни як віддзеркалення колективної пам'яті, менталітету та емоційної реакції суспільства на конфлікт. Над питанням лексико-семантичних інновацій, зокрема сленгових термінів, що набули особливого значення в контексті війни, працюють

О. Герасименко, С. Кобзарь [3], О. Павлушенко [9]. Мовному вираженню емоцій, на матеріалі військових неологізмів, присвячена праця Л. Потенко [12]. Військові неологізми за тематичними групами, структурними типами та частинами мови, а також – за словотвірним аналізом розглянуто О. Гриджук Г. Городиловською, І. Денис [4]. Сізова К., Хміль, Чуприна В., Воробйов В. досліджували інтернет-меми як інструмент інформаційної війни [13]. Більшість наявних робіт зосереджені на описі окремих лексичних груп (жаргонізмів, евфемізмів) або публіцистичному огляді. Це роботи С. Гриценко [5], І. Козинець [6]. Активізація військової лексики в українських ЗМІ опрацьовані такими дослідниками, як М. Навальною [8, 15] та О. Спіс [8], Т. Левченко, В. Олексенко, А. Шутс, О. Попковою [15]. Проте комплексний аналіз із залученням когнітивно-дискурсивного підходу, який би розглядав мову як дзеркало ментальних трансформацій, залишається недостатньо опрацьованим. Це створює підґрунтя для нашого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є комплексний аналіз процесів оновлення та функціонування лексичного складу української мови в період російсько-української війни, з акцентом на механізмах словотвору, семантичних змінах та лінгвокогнітивному відображенні воєнного досвіду.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: 1) систематизувати та класифікувати неологізми (власне неологізми, оказіоналізми) військового часу за тематичними групами та словотвірними моделями; 2) проаналізувати семантичну деривацію наявних лексем, які набули нових, військово-релевантних значень; 3) охарактеризувати специфіку функціонування військового сленгу та професійного жаргону, виявити його основні джерела та функції (евфемістичну, гумористичну, оцінну).

Виклад основного матеріалу. Активне оновлення лексичного складу української мови в умовах російсько-української війни відбувається інтенсивно та за багатоаспектними словотвірними моделями. Екстремальні суспільні умови стимулюють мовців до швидкої номінації нових реалій, понять та оцінок, що призводить до виникнення значної кількості неологізмів і оказіоналізмів. Цей процес є свідченням життєздатності та гнучкості української мовної системи. Неологізація та словотвірні моделі військового часу відбуваються через: 1) власне неологізми та оказіоналізми. Найпродуктивнішими словотвірними моделями є суфіксація, префіксація, словоскладання

[8, с. 41]. 2) Лексеми, що походять від власних назв. Слова творяться від імен та прізвищ (напр.: *заджавелініти, забайрактарити, хаймарсити*), [5, с. 12]. топонімів (напр.: *чорнобайти, бучінг*) та аббревіатур (*ЗСУіти, ТрОшити*). 3) Запозичення та калькування відбувається через прихід англomовної військової термінології (напр.: *HIMARS, Starlink, drone*) та її українізацію [Там само, с. 12]. Під впливом воєнних реалій найбільш продуктивними стали моделі, що дозволяють стисло, експресивно та оцінно передати військовий досвід.

Одним із найпоширеніших способів утворення нових слів є *суфіксація*. Це лексеми що позначають дійових осіб, предмети чи дії. Напр., 1) суфікси на позначення осіб (здебільшого з негативною чи іронічною конотацією): суфікс *-ік/-щик* (з російської): *чмобік* (від *чмо* + *мобілізований*), *вагнерівці* (від назви ПВК – приватна військова компанія); суфікс *-ун*: *воєнтур* (про військового туриста); 2) суфікси на позначення абстрактних понять/процесів: *-ація*: *демлітаризація* (у розумінні знищення російської військової техніки), *денацифікація* (у саркастичному значенні, як назва військових злочинів РФ); 3) суфікси на позначення предметів/явищ: *-к-а*: *бандерівка* (переосмислення, наприклад, назва РСЗВ – реактивна система залпового вогню).

Для посилення експресії або зміни значення вже наявних дієслів часто

використовується *префіксація*. Специфічного військового значення набувають: префікси *за-, від-, роз-* – *затрьохсотити* (поранити, від військового терміну «вантаж 300»), *розбавовнити* (викликати вибух, від неологізму «бавовна»).

Ключовим інструментом для створення скорочених, емних та експресивних назв є *словоскладання та усічення*. Загальновоживаними стали складноскорочені слова та аббревіатури. Напр., *ТрО* (Територіальна оборона), *ЗСУ* (Збройні сили України); *рашизм* (Росія + фашизм) – гібридне слово-поняття, що набуло політичного та ідеологічного значення; *орки* (як зневажливе найменування військових РФ, з фентезійної лексики). Поширеним способом словотворення стала *універбація* (скорочення складних назв): напр., *приліт* (замість *ракетний приліт*), *хаймарс* (замість *РСЗВ HIMARS*).

Продуктивним механізмом є *онімізація та антропонімізація* – перетворення власних назв (топонімів, імен, назв техніки) на загальні слова, дієслова чи явища. Це надає лексиці високої емоційності та культурно-історичної прив'язки. Приклади лексем, що походять від власних назв наведені нижче, у таблиці 1.

Категорія	Власна назва	Утворена лексема (значення)	Словотвірна модель
Топоніми	Чорнобаївка (с. під Херсоном)	чорнобаїти	Дієслівний суфікс -ити (повторювати невдалі дії, регулярно отримувати поразку в одному місці).
	Буча, Ірпінь (міста-мученики)	бучінг, ірпінінг	Суфікс -інг (на позначення військового злочину, масового вбивства цивільних).
Техніка	Javelin (ПТРК)	джавелінити	Дієслівний суфікс -ити (знищувати ворожу техніку за допомогою Javelin).
	HIMARS (РСЗВ)	хаймарсити	Дієслівний суфікс -ити (здавати високоточних далекобійних ударів).
Імена	Бандера С.	бандерівець	Суфікс -ець (патріот, іронічне переосмислення ворожого кліше).

Цей механізм є прямим відображенням процесу міфологізації та героїзації подій, де кожен топонім чи зразок зброї набуває символічного значення.

Війна призвела до масового запозичення та адаптації військової, технологічної та політичної термінології з англійської мови, що відображає інтеграцію України у світовий військово-політичний простір. *Запозичення та калькування* є або: 1) *технічними запозиченнями* (транслітерацією та адаптацією): напр., *дрон (drone)*, *старлінк (Starlink)*, *ПТУР* (протитанкова керована ракета), *ленд-ліз (Lend-Lease)* – термін, що реактивований і широко вживається у політичному дискурсі; або 2) *калькуванням та семантичною калькою*: напр., *запит на зброю* (від request for arms), *військова допомога (military aid)*. Ці запозичення переважно заповнюють лакуни в термінологічному полі, пов'язаному із сучасними видами озброєння та військовими технологіями, і є ознакою швидкої модернізації військового лексикону.

В умовах воєнного конфлікту значна частина нейтральної, побутової та невійськової лексики зазнає *семантичної деривації* – процесу, при якому вже навні в мові слова набувають нових, військово-релевантних значень. Цей механізм є ключовим для ментального осмислення та психологічного захисту суспільства від травматичних подій. Приклади військової семантичної деривації: *бавовна* (вибух), *приліт* (ракетний удар), *орки/рашисти* (називання ворога), *зброя* (конкретний вид допомоги, напр. «зброя по ленд-лізу»).

Паралельно з цим активно функціонують *евфемізми та дисфемізми*, що відображають стратегію мовного маніпулювання чи, навпаки, емоційного загострення. Використання пом'якшувальних (напр., *від'ємне зростання, демілітаризація*) та, навпаки, загострювальних виразів.

Мова війни активно використовує евфемізми та дисфемізми як два протилежні поняття. Але для

регулювання емоційного навантаження ці феномени є взаємопов'язані. Евфемізація (пом'якшення та приховування) застосовується переважно у військово-політичній риторичі та у випадках, коли необхідно приховати чи пом'якшити реальний масштаб втрат або невдач. Напр.: «*від'ємне зростання*» / «*негативне спливання*»: саркастичні українські евфемізми, що виникли у відповідь на офіційні російські повідомлення про затоплення крейсера «Москва» («*виникла пожежа, внаслідок якої стався вибух боєзапасу*»), коли втрата великого корабля була названа «негативним спливанням» або «від'ємним зростанням». «*Концерт Кобзона*» (метафоризований евфемізм, що означає «військові втрати росіян», або пекло, куди потрапляють окупанти). «*Клінінг*»/«*зачистка*»: застосовуються для позначення бойових операцій, що мають на меті знищення противника або його витіснення, маскуючи пряме значення слова *вбивство* чи *штурм*. «Більшість розглянутих українських евфемізмів, – як зазначає мовознавець Харченко, – несуть негативну оцінку конотацію і емоційні конотації глузування та комізму по відношенню до російських військовослужбовців та їх пропагандистів» [14, 98].

Дисфемізми (загострення та зневага), навпаки, використовуються для посилення негативної оцінки, вираження ненависті та зневаги, особливо до ворога, та сприяють емоційній мобілізації. Напр.: «*виблядки*», «*свинособаки*», «*недолюдки*»: лексика з високим ступенем інвективації, спрямована на максимальну дегуманізацію ворога у неформальному спілкуванні та інтернет-дискурсі; «*засрати*», «*знищити в хлам*»: використання обценної або грубої лексики для підкреслення рішучості та жорсткості дій.

Семантична трансформація відбувається й через *метафоричну номінацію* – широке використання зооморфних (*чорнобайвський чорногуз*),

міфологічних (*привид Києва*), побутових метафор та – через *метафоричний перенос* або *зуження/розширення* значення, коли нове значення є більш актуальним у військовому дискурсі. Найбільш помітним є перенесення значень слів із мирного побутового контексту у військовий, що часто супроводжується іронією та сарказмом. Напр., *бавовна*: спочатку – назва рослини (*cotton*), у військовому контексті – *сильний вибух*, часто на території ворога або на об'єктах, де вибухи офіційно не визнаються. Цей термін виник як *лінгвомем* з метою евфемізації та висміювання офіційної російської пропаганди, яка використовувала слово *хлопок* (бавовна) замість *взрыв* (вибух); *приліт*: з нейтрального значення (*прибуття літака, птаха*) перейшло у значення *ракетний або артилерійський удар* по певній цілі; *банка / відерце*: зменшувально-пестливі, іронічні назви військових боєприпасів (наприклад, мінометних снарядів) або техніки; *мінусувати / двохсотити*: дієслова, утворені від військових кодів «вантаж 200» (загиблий) та «вантаж 300» (поранений), які набули значення *вбивати / знищувати ворога*; *шахед* (*moped*): назва іранських дронів-камікадзе (*Shahed-136*) через характерний шум двигуна, схожий на звук мопеда. Це слово є одночасно *евфемізмом* (психологічне зниження загрози) і *дисфемізмом* (зневажливе ставлення до ворожої зброї).

Широке використання метафор не тільки створює нові слова, але й формує *когнітивні рамки* сприйняття війни.

Іронічним символом, пов'язаний з окупантами, які регулярно зазнавали втрат на аеродромі в Чорнобаївці, став вислів *чорнобаївський чорногуз*. Чи, наприклад, мародерів або малодушних ворогів народ позначає *шакалами*. Це є прикладом *мемомовлення*, позначений зооморфними метафорами. Застосовуються й міфологічні метафори: напр., вже згаданий: *привид Києва* – міфологізований образ пілота, що символізує незламність українського повітряного захисту.

Відбулося політичне та ідеологічне переосмислення деяких лексем. Напр.; *орки / рашисти*: Ці лексеми є яскравими прикладами *дискредитаційних номінацій*. Вони слугують для дегуманізації ворога. Слово «орки» запозичене з фентезійної літератури (Дж. Р. Р. Толкін) і символізує абсолютне зло, жорстокість та бездумну агресію. Термін «рашизм» – це ідеологічна дефініція, яка поєднує *Росію* та *фашизм* для пояснення агресивної імперської політики РФ [8, с. 39].

Ці процеси семантичної трансформації демонструють, що мова у війні є не пасивним відобра-

женням, а активним інструментом психологічної боротьби та формування національної свідомості, дозволяючи спільноті адаптуватися до нових, небезпечних реалій, зберігаючи при цьому гумор та гідність [4].

Під час російсько-української війни сформувався *військовий сленг та професійний жаргон*. Це є закономірним наслідком екстремальної соціалізації та специфічного групового досвіду. Такий лексичний пласт функціонує як засіб внутрішньої комунікації, маркер ідентичності та психологічний інструмент адаптації до травматичних реалій. Військовий сленг відрізняється високим ступенем експресивності, метафоричності та іронії, що дозволяє мовцям емоційно дистанціюватися від небезпеки.

Військовий сленг виконує низку критично важливих функцій у середовищі комбатантів та суспільства загалом – знімає психологічну напругу, маркує «свій-чужий», сприяє гумористичному осмисленню трагедії:

1). *Функція психологічного захисту (евфемістична)*: використання жартівливих або іронічних назв для загрозливих явищ дозволяє знизити рівень стресу та емоційну напругу. Наприклад, замість «смерть» чи «ракетний удар» використовуються слова, що переносять фокус уваги на абсурдність чи побутовість (*бавовна, приліт, задвохсотити*).

2). *Функція консолідації (ідентифікаційна)*: сленг створює *мовний код*, зрозумілий лише «своїм» (військовим, волонтерам, цивільним, які глибоко інтегровані в процес опору). Вживання специфічних термінів (*ТрО, ЗСУшник, піксель* (форма)) є маркером приналежності до спільноти опору, посилюючи згуртованість та довіру.

3). *Функція оцінки (оцінно-дискредитаційна)*: сленг є потужним інструментом дегуманізації ворога та героїзації власних дій. Наприклад, вживання термінів *орки, русня, чмобіки* не тільки знецінює противника, але й підтримує високий бойовий дух. «Неологізми *орки* та *Оркостан* є найбільш вживаними у мові українців» [6, с. 137].

4). *Функція гумористичного осмислення*: гумор, заснований на переосмисленні військових реалій, допомагає вербально опрацювати травму. Наприклад, іронічне вживання назв *пес Патрон* (саперний собака) чи *чорнобаїти* перетворює трагедію на елемент масової культури та символ стійкості. Взагалі, лексема *чорнобаїти* «обросла новими конотаціями, набула вищого ступеня узагальнення» [8, с. 38].

Лексика військового сленгу може бути класифікована за тематичними групами, що охоплюють

ключові аспекти бойової діяльності та повсякденного життя на війні. Лексика, пов'язана зі зброєю та технікою. Слова цієї групи часто є результатом метонімічного перенесення або спрощення / іронізації офіційних назв: *снаряди та боєприпаси* – це, напр., *банка / відерце*: назви артилерійських снарядів, особливо великого калібру; *пташка / вазон*: евфемістичні назви для безпілотних літальних апаратів (БПЛА); *ланцет-літалька*: назва російського дрона-камікадзе «Ланцет». До цієї групи належать назви на позначення *військової техніки та спорядження* – це: *тачанка*: легкий автомобіль, оснащений кулеметом (сучасне переосмислення історичного терміну); *пиксель*: назва камуфляжної форми ЗСУ нового зразка; *коробка*: бронетранспортер (БТР) або бойова машина піхоти (БМП).

Лексична група, пов'язана зі станом та діями включає дієслова та іменники, що описують бойові дії, поранення, смерть та емоційні стани. Напр.,

на позначення знищення/поранення: *задвохсотити*: убити, знищити (від «вантаж 200»); *затрьохсотити*: поранити (від «вантаж 300»); *зашкалити*: максимально інтенсивно працювати (про техніку чи бійця); *накидати*: вести інтенсивний обстріл.

До лексики військового сленгу належать лексеми на позначення *місяця/*

/процесу. Це такі лексеми: *нуль/передок*: лінія бойового зіткнення, найгарячіша точка; *за ленточкою*: на території, контрольованій противником (від *ленточка* – лінія розмежування). *На позначення ворога*: *чмухати / чухати*: втекти, відступити (про ворога); *кацапи, ботоксні, вантуси*: зневажливі та іронічні номінації військових РФ та їхнього керівництва. Сленг військового часу є динамічною та живою частиною лексичної системи, що забезпечує швидке реагування мови на екстремальні події та відображає унікальний досвід українського народу у війні.

Сучасний військовий сленг тісно пов'язаний із *мемами та інтернет-культурою*. Війна, що ведеться у цифровому просторі, прискорила перехід специфічної лексики від вузького військового вжитку до широкого суспільного. Яскравий приклад *слова-мема* – «*руській воєнний корабль, іді...*», що став не просто фразою, а символом національного опору та ввійшов у сленг як алюзія на рішуче неприйняття ворога. [2]. «Цей мем використовується, щоб підсилити впевненість українців у власних силах» [13, с. 96].

4. Когнітивний та соціолінгвістичний вимір

Лексичні зміни, що відбуваються в українській мові під час війни, є не просто зовнішнім відобра-

женням нових реалій, а й свідченням глибинних ментальних трансформацій суспільства. Когнітивна лінгвістика дозволяє проаналізувати, як ці лексеми формують нові концептуальні метафори, а соціолінгвістика – як мова стає інструментом національної ідентифікації та деколонізації.

Війна як екзистенційний досвід вимагає від суспільства переосмислення ключових концептів. Лексика відображає зміну когнітивних моделей, що використовуються для структурування та розуміння конфлікту. Напр.:

- *Перехід від «Війни як Трагедії» до «Війни як Роботи/Місії»*. До 2022 року війна часто осмислювалася в термінах «лиха», «руйнування» (концептуальна метафора ВІЙНА = СТИХІЯ). Натомість, в умовах повномасштабного вторгнення, лексика набуває ознак активної, свідомої діяльності та контролю:

«*Це наша робота*» (про бойові завдання) – відображає концепт ВІЙНА = РОБОТА / ПРОФЕСІЯ. Це знижує емоційне навантаження і підвищує ефективність, легалізуючи процес знищення ворога як професійну функцію.

Лексеми «*денацифікація*» / «*деоркизація*» (у саркастичному українському значенні) – відображає концепт ВІЙНА = ОЧИЩЕННЯ / САНАЦІЯ. Ця метафора підкреслює моральне право української сторони та виправдовує жорсткі дії як необхідну місію.

Когнітивне розмежування «*свій-чужий*» досягає максимальної інтенсивності. Ворог лексично дегуманізується (*орки, русня, чмобіки*), що когнітивно спрощує сприйняття його як об'єкта знищення. Зброя, навпаки, часто персоніфікується або меморіалізується (наприклад, *Джавелін* як рятівник, *Байрактар* як герой), що відображає концепт ЗБРОЯ = ЗАХИСНИК/СОЮЗНИК.

На соціолінгвістичному рівні, процеси в лексичній є яскравим маркером посилення національної ідентифікації та лінгвістичної деколонізації.

Війна надала мовному питанню статусу безпекового та екзистенційного. Відбулося різке зростання публічного вжитку української мови та свідомий перехід з російської серед багатьох громадян, особливо у великих містах. Лексика, пов'язана з державністю (*держава-терорист, національна стійкість*), набула особливої ваги, зміцнюючи відчуття національної єдності.

Лексичні зміни активно сприяють процесу дерусифікації та деколонізації української мови. Це проявляється у свідомій заміні російськомовних або калькованих слів на питому українські чи іншомовні аналоги. Цей процес є частиною куль-

турної самооборони, метою якої є остаточне відмежування від російського «руського міра» [11, 29].

Висновки. Дослідження підтвердило, що російсько-українська війна стала каталізатором безпрецедентних змін в українській лексичній системі. По-перше, виявлено надзвичайно високу продуктивність українського словотвору, особливо в утворенні okazionalizmів та neologizmів, що відображають специфіку військових реалій. Найбільш активними є моделі універбації (скорочення) та суфіксації. По-друге, зафіксовано значну семантичну трансформацію нейтральних лексем, (які в умовах війни набули евфемістично-війовничих значень, що свідчить про глибоке проникнення військового дискурсу в повсякденну мову. По-третє, формування військового сленгу та професійного жаргону виконує важливі психологічні

та ідентифікаційні функції, дозволяючи осмислити травматичний досвід через гумор, іронію та відчуття спільності. По-четверте, на когнітивному рівні простежується зміна ключових концептуальних метафор, що перетворює війну з пасивної трагедії на активну оборону та місію. Збільшення вжитку української мови та усунення русизмів є прямим наслідком лінгвокультурного опору та посилення національної мовної ідентичності.

Українська лексика військового часу є не просто фіксацією подій, а потужним механізмом лінгвістичної деколонізації та соціальної мобілізації, який засвідчує гнучкість, життєздатність та незламний дух української мови. Подальші дослідження мають бути спрямовані на лексикографічну фіксацію цих змін та їхній подальший діахронічний аналіз.

Список літератури:

1. Вітюк І., Кухарьонко С. Неологізми російсько-української війни. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/158.pdf> (дата звернення: 20.02.2026)
2. В Україні обрали слово 2022 року. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/01/09/252226/> (дата звернення: 20.02.2026)
3. Герасименко О. Ю., Кобзарь С. С. Неологізми російсько-української війни: аналіз та специфіка використання. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. (2024). Вип. 209. С. 82–86
4. Гриджук О., Г. Городиловська, І. Денис Українські неологізми війни: лексико-семантичний та словотвірний аналіз. *Advanced Linguistics*. 2025. № 16. С. 235–243.
5. Гриценко С. П. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2022. Вип. 32. Ч. 2. 2022. С. 9–13.
6. Козинець І. Відображення війни у мові крізь призму неологізмів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 61. Том 2. С. 135–140.
7. Кононенко О. В. Розширення лексичного складу мови в період російсько-української війни 2022–2023 рр. *Культура слова*. 2023. № 98. С. 84–95.
8. Навальна М.І., Спів О.А. Функційно-семантичні особливості використання військової лексики в мові газети «День». *Закарпатські філологічні студії: Видавничий дім “Гельветика”*, 2022. Вип. 25. С. 36–42.
9. Павлушенко О. Сленгові неологізми в українському комунікативному полі періоду російсько-української війни. *Філологія (мовознавство)*. 2023. Вип. 37 С. 26–35.
10. Петрів О. Українська мова у воєнний час. *Науковий журнал «Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2022. Вип. 14(82), С. 13–16.
11. Подвойська О. Мовна ситуація під час російсько-української війни. *Studia Methodologica. Філологічні студії*. 2024. № 57. С. 29–38.
12. Потенко Л. Мовне вираження емоцій (на матеріалі військових неологізмів). *Вісник науки та освіти*. 2023. № 2 (8). С. 14–28.
13. Сізова К., Хміль Чуприна В., Воробйов В. Інтернет-меми як інструмент інформаційної війни / *Український інформаційний простір*. 2024 № 1. (13). С. 91–108.
14. Харченко О.В. Українські метафоричні евфемізми під час російсько-української війни/ *Обрії друкарства*. 2023. № 2(14). С. 90–101.
15. Navalna M., Kostusiak N., Levchenko T., Oleksenko V., Shyts A., Popkova O. Extra-linguistic factors and tendencies of activation of military vocabulary in ukrainian mass media. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 12/01-XXV. P. 184–189.

**Spys O. A. GENERAL TRENDS IN UKRAINIAN LEXICON OF THE TIMES
OF THE CURRENT RUSSIAN-UKRAINIAN WAR**

The Russian-Ukrainian war, which began in 2014 and was particularly exacerbated by the full-scale invasion in 2022, is not only a military conflict, but also an existential and linguistic-cultural one. This study is devoted to a comprehensive analysis of changes in the Ukrainian lexical system that are occurring under the direct influence of hostilities, military-political rhetoric, and social mobilization. It examines the intensive renewal of vocabulary through the active formation of neologisms (in particular, occasionalisms), the borrowing of military terminology (military vocabulary), and the semantic transformation of existing lexemes (for example, “cotton,” “arrival”). A number of foreign words that have become active in the language of the mass media or have acquired new meanings are analyzed. The dynamic processes of “speechification” manifested through slang password words and colloquial neologism verbs are traced. The vocabulary used to refer to the enemy is highlighted, and invective statements. These elements play a unifying role for Ukrainian society, becoming, under the influence of extra-linguistic factors, peculiar symbols of the period of the Russian-Ukrainian war.

Particular attention is paid to the formation of military slang and jargon, which reflect specific experiences, emotional states, and humorous interpretations of traumatic events. The analysis is conducted from the perspective of cognitive linguistics (concept change conceptual metaphors) and sociolinguistics (the functioning of language in conditions of extreme social tension). The results of the study confirm the strengthening of national identity through language, its decolonization, and its powerful potential as a weapon of information warfare, emphasizing the vitality and dynamism of the Ukrainian language. The current stage of development of Ukrainian vocabulary is characterized by openness to innovation and, at the same time, a tendency toward standardization and codification of new linguistic phenomena. War acts as a catalyst for profound lexical and semantic changes that reflect transformations in public consciousness and the strengthening of the linguistic identity of Ukrainians.

Keywords: *Ukrainian vocabulary, Russian-Ukrainian war, neologisms, semantic transformation, military slang, linguocognitistics, decolonization, linguistic identity.*

Дата першого надходження статті до видання: 01.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.05.2026